

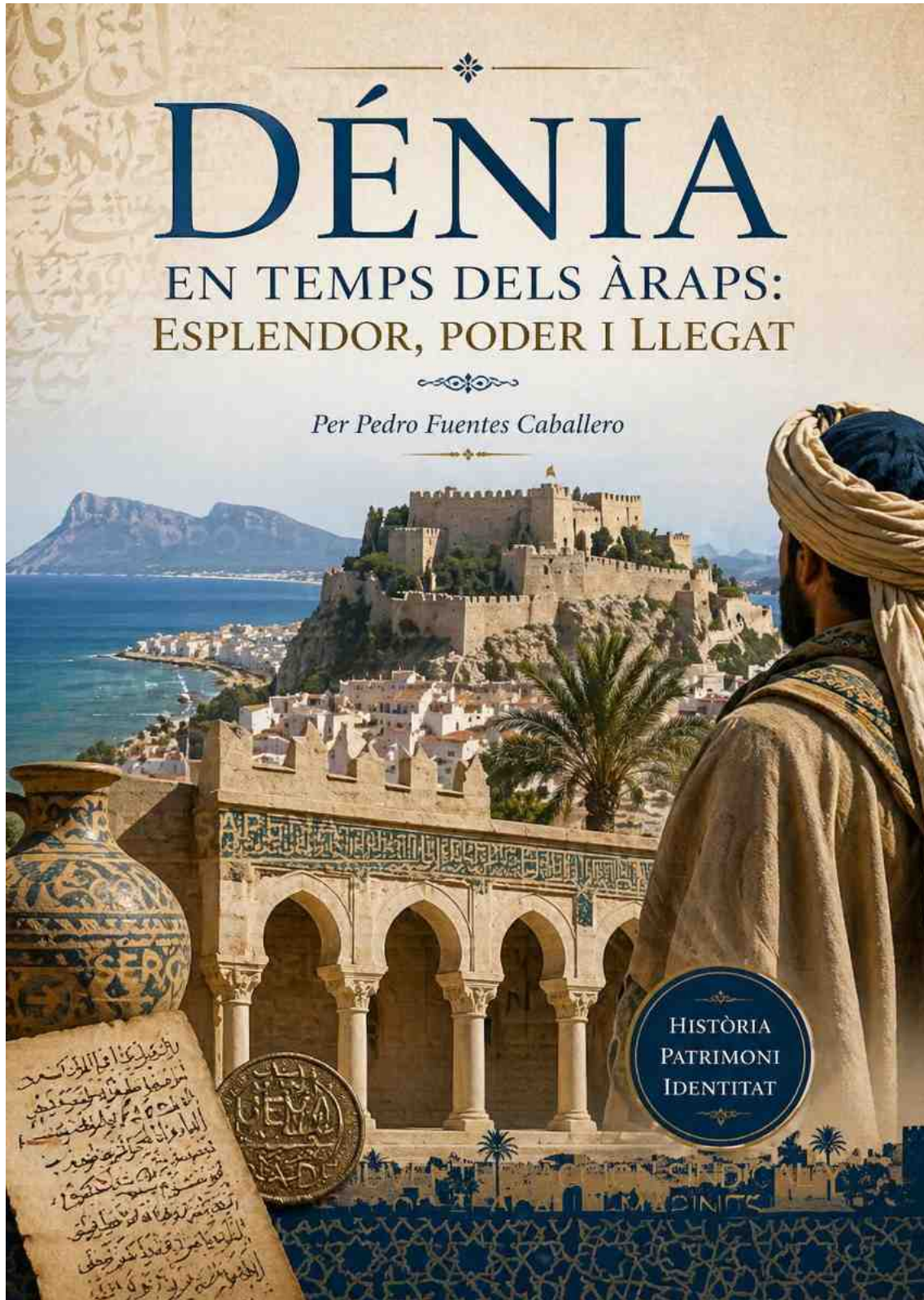
ROC CHABÀS

DÉNIA

EN TEMPS DELS ÀRAPS:
ESPLENDOR, PODER I LLEGAT

Per Pedro Fuentes Caballero

HISTÒRIA
PATRIMONI
IDENTITAT

EDITORIAL

Dénia, creuament de civilitacions

Dénia és una ciutat forjada pel pas de civilitacions que, durant sigles, han deixat en ella emprentes visibles i una memòria històrica d'extraordinària riquesa. La seua posició estratègica front al Mediterràneu la va convertir molt pronte en un enclavament codiciat, un port de comunicació i una capital política que va aconseguir especial rellevància en època andalusí. Eixa combinació de geografia, poder i cultura explica per què Dénia ocupa un lloc singular en l'història valenciana i mediterrànea. Durant l'Edat Mija, Dénia va ser molt més que una ciutat costera. Baix el nom de Daniya, va aconseguir a ser capital d'una taifa independent sorgida després de la fragmentació del Califat de Còrdova al començament del segle XI. Des d'allí es va articular un menut regne en pes propi en el Mediterràneu occidental, en capacitat militar, projecció comercial i prestigi cultural. La taifa de Dénia va destacar per la seua flota, pels seus intercanvis en altres ports i pel seu paper en la circulació de mercaderies, persones i idees.

L'importància marítima de Dénia va ser decisiva en tot eixe procés. El seu port la va situar en la xarxa de relacions que unia al-Àndalus en el nord d'Àfrica, les Balears, Itàlia i altres centres mediterrànecs. Eixe dinamisme comercial no solament va enriquir la ciutat, sino que també va favorir la seua obertura cultural i la seua capacitat per a integrar influències diverses. Dénia va ser, en eixe sentit, un espai de trànsit i de trobada, a on la mar va actuar com a via de connexió i no com a frontera. Eixa herència segueix viva en el paisatge urbà i patrimonial de hui. El castell, els barris històrics, els restants arqueològics i la pròpia configuració de la ciutat recorden que Dénia ha seguit, a lo llarg dels sigles, un lloc d'ocupació, d'intercanvi i de convivència entre cultures. La seua història no pot entendre's com una suma d'etapes aïllades, sino com un continu en el que cada civilitació ha aportat una capa més a la seua identitat.

Dénia és, en definitiva, un creuament de civilitacions en el més ampli sentit de l'expressió: un territori a on el poder, el comerç, la cultura i la memòria han coincidit per a construir una ciutat en un passat excepcional i una personalitat històrica pròpia.

Pedro Fuentes Caballero
Dénia 25 d'abril del 2026

Orígens de Daniya islàmica

L'història islàmica de Dénia comença en el context de la gran expansió musulmana per la península ibèrica, a partir del segle VIII. L'antiga ciutat romana, hereua d'un assentament previ situat en un enclavament privilegiat de la costa nord alacantina, va ser transformant-se poc a poc fins a convertir-se en una ciutat de nou cuny, adaptada a les formes de vida, a l'organització social i a les necessitats defensives del món andalusí.

La conquesta Argenti

Despuix de l'arribada musulmana a la península en el segle VIII, el territori de Dénia va quedar integrat en la nova realitat política i cultural del-Àndalus. Este procés no va supondre solament un canvi de poder, sino una transformació profunda de l'espai urbà i dels seus usos. La ciutat romana anterior, ja debilitada per la crisi del món antic, va ser perdent pes com a nucli clàssic per a donar pas a una nova ocupació més dinàmica, vinculada a l'administració islàmica, al comerç marítim i a l'aprofitament estratègic del litoral.

En eixe nou context, Daniya va començar a adquirir una personalitat pròpia. El seu emplaçament, junt a la mar i en contacte en una àmplia ret de rutes mediterrànies, la va convertir en un lloc especialment valios. No era únicament una localitat costera: era un punt de connexió entre l'interior, la costa i l'exterior del món andalusí.

De ciutat romana a Medina islàmica

La transició de ciutat romana a Medina islàmica no va ser un fet brusc ni immediat.

Com ocorre en molts enclavaments mediterràneus, es tracta d'un procés gradual, en el que les formes d'ocupació de l'espai es varen ser adaptant a noves necessitats. La ciutat islàmica responia a una lògica distinta urbana de la romana: s'organitzava entorn a la comunitat, al mercat, als espais religiosos ya una ret de carrers més estrets i funcionals.

En Daniya, eixa transformació va implicar la reorganització del caixco urbà i la consolidació d'un centre habitat més compacte i defendible. La ciutat va deixar de ser solament un vestigi del passat clàssic per a convertir-se en un núcleu viu, integrat en les estructures de poder del-Àndalus. Des d'eixe moment, la seua història va quedar lligada a l'evolució política i econòmica de l'Islam peninsular.

Primeres fortificacions

Un de les traces més importants d'esta etapa va ser la necessitat de defensa. La costa mediterrànea era un espai exposat tant als conflictes interns com a les amenaces externes, i per això la fortificació de la ciutat es va convertir en una prioritat. Les primeres defenses de Daniya varen respondre a eixa lògica: protegir la població, assegurar el control del territori i reforçar la posició de l'enclavament front a possibles atacs.

Les fortificacions no eren solament una qüestió militar. També expressaven autoritat, organització i capacitat de permanència. En una ciutat que aspirava a consolidar-se com a centre de referència, les muralles i estructures defensives eren una forma visible de poder. Daniya va ser, des de molt pronte, un lloc en el que l'arquitectura defensiva es va convertir en part essencial de la seua identitat urbana.

L'evolució del port

Si la ciutat va guanyar importància en época islàmica va ser, en gran mida, pel seu port. L'evolució portuària de Daniya va resultar decisiva per al seu posterior desenroll. La mar no actuava com a frontera, sino com a via de comunicació en el restant del Mediterràneu. A través del port varen circular mercaderies, persones, idees i models culturals que varen enriquir la vida de la ciutat. Eixe paper marítim va ser fonamental per a entendre l'expansió de Daniya en els sigles posteriors. L'activitat portuària conectava la ciutat en atres places del litoral, favoria l'intercanvi comercial i reforçava la seua dimensió estratègica. En un món a on el Mediterràneu era una autèntica autopista de civilitzacions, Daniya va saber situar-se en un lloc de rellevància.

Un origen que explica una ciutat.

Els orígens islàmics de Daniya ajuden a comprendre la personalitat històrica de Dénia.

La ciutat no va nèixer d'una sola volta ni d'una sola cultura, sino de la superposició d'etapes, influències i necessitats. La conquesta musulmana del segle VIII, la transformació de l'antiga ciutat romana en medina, la construcció de les primeres fortificacions i el desenvolupament del port varen marcar l'inici d'una trajectòria que faria de Dènia un dels enclavaments més significatius del Mediterràneu occidental.

Des d'això primer moment, Daniya va deixar de ser solament un lloc del passat per a convertir-se en una ciutat en vocació de futur. La seua història islàmica no va ser una paréntesis, sino el fonament sobre el que es varen edificar sigles d'evolució urbana, política i cultural.

La Taifa de Dénia: un regne marítim

La Taifa de Dénia va ser un dels episodis més singulars i ambiciosos de l'història del-Àndalus. Naixcuda en el segle XI, despuix de la fragmentació del Califat de Córdova, va convertir a Daniya en capital d'un poder polític en vocació mediterrànea.

No es va tractar d'una taifa més en el mapa peninsular, sino d'un regne que va fer de la mar el seu principal escenari d'expansió, comerç i influència.

Fundació de la taifa

La taifa apareix entorn a l'any 1010, quan l'orde califal es descompon i sorgixen nous poders territorials en la Península Ibèrica. En eixe context, Muyaheed al-Amirí, figura clau del regne, va consolidar la seua autoritat en Dénia i va proclamar un poder autònom que li va permetre actuar en notable independència.

El seu govern va supondre el pas d'una ciutat estratègica a una capital política de primera importància.

Muyaheed no va ser un governant qualsevol. Procedent de l'entorn esclau dels antics amiríes, va saber aprofitar la flota califal assentada en Dénia per a construir un projecte de poder basat en el control marítim.

La seua lligitimació política, la seua capacitat militar i la seua visió expansiva expliquen per qué la taifa de Dénia va alcançar un protagonisme excepcional dins del món andalusí.

Muyahid al-Amirí

La figura de Muyahid al-Amirí concentra bona part de l'interés històric de la taifa. Des de Dénia va impulsar una política decidida de domini de la mar, combinant cors, comerç i expansió militar. Va ser, ademés, el primer senyor taifa que va falcar moneda, un gest de sobirania que reforçava la seua autoritat davant aliats i enemics.

El seu regnat reflectix una ambició poc comuna en el panorama taifa. No es va limitar a consolidar un poder local, sino que va aspirar a controlar les rutes marítimes del Mediterràneu occidental. Eixa estratègia li va permetre situar a Dénia en el centre d'un espai que connectava al-Àndalus en Balears, el nord d'Àfrica i diversos ports italians.

Expansió cap a Balears

Un de les fites més importants d'esta etapa va ser l'incorporació de les illes Balears en 1015. Des de Dénia, Muyahid va organitzar una expedició que va aprofitar el buit de poder en l'archipèlec i va aconseguir sotmetre Mallorca, Menorca i Eivissa. A partir d'eixe moment, la taifa de Dénia va ampliar la seua ràdio d'acció i va reforçar el seu caràcter marítim.

El control de les Balears va tindre conseqüències estratègiques decisives. Va permetre a Muyahid dispondre de ports de respal, assegurar rutes comercials i reforçar la seua capacitat naval. Ademés, des de l'archipèlec va mamprendre la tentativa de conquesta de Cerdenya, una empresa d'enorme audàcia que va mostrar fins a quin punt Dénia aspirava a convertir-se en una potència mediterrànea.

Flota i comerç

La flota va ser el verdader cor del poder taifa de Dénia. Les fonts destaquen que Muyahid contava en una esquadra poderosa, capaç de moure centenars de barcos i de projectar força sobre grans distàncies. Gràcies a eixe potencial naval, la taifa no solament va realitzar campanyes militars, sino que també va participar en els intercanvis comercials del Mediterràneu occidental.

El comerç marítim va ser una de les bases de la seua prosperitat. Dénia es va convertir en un punt de connexió entre el món andalusí i atres centres del Mediterràneu, lo que li va donar una projecció econòmica i cultural molt superior a la d'una ciutat costera corrent. La mar no va ser para ella una frontera, sino una via d'expansió i riquesa.

Relacions en atres regnes

La Taifa de Dénia va mantindre relacions complexes en atres poders taifes i en actors de l'entorn mediterràneu. Va haver aliances, rivalitats i negociacions constants, pròpies d'un escenari polític fragmentat i competitiu.

El regne de Dénia es va relacionar en València, Saragossa, Almeria i també en ciutats italianes, com Chafa i Gènova, que varen acabar enfrontant-se a l'expansió marítima de Muyahid entorn a Cerdenya.

Eixe joc de tensions demostra que Dénia no va ser un regne aïllat, sino una peça activa de la política mediterrànea del segle XI. La seua capacitat per a intervindre en escenaris lluntans confirma que la seua importància no depenia solament del seu territori, sino de la seua posició estratègica i de l'ambició dels seus governants.

Una cronologia visual

1010: Fragmentació del Califat de Còrdova i naiximent de la taifa.

1012: Muyahid consolida el seu poder en Dénia.

1015: Conquesta de les Balears.

1015-1016: Expedició a Cerdenya.

1032: Recuperació de l'hereu captiu despuix de la campanya sarda.

1076: Conquesta de la taifa per Saragossa.

Un regne de mar

La taifa de Dénia va ser, en essència, un regne marítim. La seua força naixia de la combinació entre una ciutat estratègicament situada, una flota poderosa i una visió política que va entendre el Mediterràneu com a espai d'expansió. Per això la seua història segueix sent una de les més fascinants de la Dénia islàmica: perquè va convertir una ciutat costera en el centre d'un menut imperi de la mar.

Urbanisme i arquitectura de la Daniya islàmica

La Daniya islàmica va ser una ciutat construïda per a viure, comerciar i defensar-se. El seu urbanisme no va respondre a l'esquema ordenat d'una fundació romana, sino a la lògica flexible i funcional de la ciutat andalusí, adaptada a la topografia, al poder i a les necessitats quotidianes dels seus habitants.

En ella varen conviure l'alcassaba, els banys, els aljubes, les muralles i el teixit residencial de la ciutat, formant un conjunt urbà compacte i ben articulat.

L'alcassaba i el castell

El castell de Dénia és la gran herència visible d'aquella ciutat islàmica. Les seues estructures conserven emprentes de distintes èpoques, pero en el seu origen va actuar com una fortalesa que organitzava i protegia el conjunt urbà.

En època musulmana es dividia en dos recints concèntrics: el recint inferior, cridat al-bacar, es destinava a l'ampara del ganado i a funcions de respal, mentres que en el recint superior se situava l'alcassaba, autèntic nucli palatí i militar del poder.

L'alcassaba no era solament una fortificació. Era l'espai a on es concentrava l'autoritat i des del que es controlava la ciutat i el seu territori.

La seua posició elevada permetia dominar visualment la costa i l'entorn immediat, reforçant la dimensió estratègica de Daniya com a centre polític i marítim.

Els banys àraps

Com tota ciutat de certa importància, Daniya va deure contar en banys públics. Els banys àraps no eren un lux accessori, sino una institució urbana essencial, vinculada a l'higiene, a la sociabilitat i a la vida religiosa. Encara que no sempre es conserven visibles en l'actualitat, la seua presència forma part del model urbà islàmic que va articular la ciutat.

Estos espais complien una funció social clara. Eren llocs de trobada, de neteja ritual i de relació comunitària. La seua existència en una ciutat com Dénia confirma el grau de desenvolupament alcançat per la ciutat i la densitat de la seua vida urbana.

Aljubes i abastiment

La gestió de l'aigua va ser un altre element clau. Els aljubes permetien arreplegar i almagasinar aigua de pluja, garantint l'abastiment en una ciutat fortificada i en forta pressió defensiva. En un entorn mediterràneu a on el recurs hídric era limitat, estos depòsits resultaven indispensables per a la vida quotidiana i per a la resistència en cas de sege.

La seua presència demostra una planificació urbana pràctica i eficaç. No es tractava solament de construir defenses, sino d'assegurar que la ciutat poguera sostindre's a sí mateixa. En Daniya, l'aigua formava part de l'infraestructura bàsica del poder i de la convivència.

Les muralles

Les muralles varen ser un de les traces més visibles de la ciutat islàmica. Dénia estava protegida per un sistema defensiu que tancava la ciutat i els seus arravals, reforçant la seua condició d'enclavament segur i estratègic. Les fonts identifiquen restants de les muralles urbanes de Daniya-La ciutat i del Fortí, aixina com l'arraval de la ciutat, conegut en les fonts àraps com rabad amir, cercat en una sòlida muralla i conectat en la ciutat per mig d'un pont.

La muralla no solament tenia una funció militar. També definia l'espai urbà, separava l'interior de l'exterior i marcava la pertinença a la comunitat. En eixe sentit, el amurallament de Daniya expressava una idea de ciutat tancada, protegida i jerarquizada.

L'organització de la ciutat

La ciutat islàmica de Dénia s'organitzava de manera funcional, en carrers estrets, trames irregulars i espais pensats per a la vida veïnal, el comerç i la defensa. El nucli urbà s'estenia entorn al castell i es relacionava en els arravals i en el port, en una continuïtat entre poder, residència i activitat econòmica.

L'arraval marítim va tindre un paper destacat. Situat al surest de la ciutat, ocupava un espai ampli i estava perfectament integrat en el sistema urbà. Eixa organització respon al model de ciutat andalusí: no una quadrícula rígida, sino un espai adaptat al terreny, a la topografia i a les necessitats dels seus habitants.

El castell apareix com a eix dominant, elevat sobre la ciutat i articulant la fortalesa en l'espai habitat. Als seus peus es perceben les muralles, que delimiten la ciutat i l'arraval, mentres que el port i la frontera marítima recorden que la ciutat vivia oberta a la mar.

Daniya era una ciutat compacta, protegida i jerarquizada, a on cada element complia una funció precisa. L'alcassaba concentrava el poder; les muralles asseguraven la defensa; els aljubes garantisaven la supervivència; els banys i la ciutat sostenien la vida diària. Tot això configura una ciutat plenament integrada en la cultura urbana islàmica del Mediterràneu.

El port i el poder marítim

El port va ser el gran motor de la Daniya islàmica. Sense ell, la taifa de Dénia no hauria alcançat la dimensió política, militar i econòmica que la va convertir en un dels poders més singulars del segle XI. La ciutat va créixer mirant a la mar, i la mar va ser, al mateix temps, la seua via de defensa, d'expansió i de riquesa.

Centre estratègic naval

Dénia va ocupar una posició excepcional en el litoral andalusí. El seu port servia com a base naval, refugi d'embarcacions i punt de control de rutes marítimes que connectaven la Península en el restant del Mediterràneu. En època de Múyahid, la flota assentada en Dénia es va convertir en l'instrument principal d'un projecte de poder que combinava guerra, cors i comerç.

Les fonts subrallen que la ciutat no va anar simplement un port actiu, sino un autèntic centre estratègic naval. Des d'allí es coordinaven expedicions, es vigilaven les rutes i es projectava influència sobre Balears, Cerdenya i altres territoris costers. Eixa capacitat d'acció va convertir a Dénia en una potència marítima de primer orde dins del món andalusí.

Construcció de barcos

Un dels elements més importants d'este poder va ser la construcció naval. Dénia contava en condicions favorables per a albergar atarassanes i reparar barcos, una circumstància que ja havia seguit aprofitada en època califal.

L'abundància de fusta, la protecció natural de la costa i l'experiència tècnica d'artesans i marins varen fer del port un lloc idòneu per a la fabricació i manteniment de barcos.

L'activitat constructiva estava estretament vinculada a la guerra i al comerç. Les naus no solament servien per a transportar mercaderies, sino també per a assegurar rutes, llançar campanyes i sostindre l'expansió marítima de la taifa. En el segle XI, el port de Dénia va aplegar a ser un dels llocs a on més barcos es varen construir i varen refugiar en fins militars i corsaris.

Comerç en el nord d'Àfrica

El comerç marítim va ser una atra de les grans bases de la prosperitat de Dénia. El seu port enllaçava en el nord d'Àfrica, el Mediterràneu oriental i altres places comercials de l'àmbit islàmic i cristià.

A través d'eixes rutes varen circular productes agrícoles, manufactura, matèries primeres i bens de lux, lo que va generar una intensa activitat econòmica entorn a la ciutat.

Les relacions en el nord d'Àfrica varen ser especialment importants perque situaven a Dénia dins d'una ret d'intercanvis molt més àmplia. El port no funcionava de forma aïllada, sino com a nodo de connexió entre diferents mons. Eixa obertura marítima va favorir també la difusió d'idees, tècniques i formes de vida, reforçant el caràcter cosmopolita de la taifa.

Importància econòmica

La riquesa de Dénia en época islàmica no pot explicar-se sense el seu port. La ciutat combinava activitat naval, comerç de llarga distància, circulació de persones i control de rutes marítimes. Tot això va generar una economia dinàmica que va sostindre l'esplendor polític de la taifa i la seua capacitat d'intervenció en el Mediterràneu occidental.

Además del tràfic mercant, el port recolzava activitats complementàries com la peixca, l'abastiment urbà i l'indústria vinculada a l'entorn marítim. L'economia de Dénia no es llimitava a l'intercanvi exterior: el port estructurava també la vida interna de la ciutat i la seua relació en el territori circumdant.

Una mar que donava poder

En la Daniya islàmica, la mar no era un límit sino una font de poder. El port va convertir a la ciutat en base naval, centre de construcció de barcos, plaça comercial i escenari d'ambicions polítiques de gran alcanç. Gràcies a ell, Dénia va deixar de ser una ciutat costera més per a convertir-se en un actor destacat del Mediterràneu migeval.

Cultura i societat

La Daniya islàmica no va anar solament una ciutat fortificada i un port de poder. Va ser també una comunitat viva, complexa i oberta, a on la vida quotidiana, el treball artesanal, l'agricultura i la circulació de persones i idees varen donar forma a una societat pròspera i diversa. La seua influència es va estendre més allà de les seues muralles i va deixar una empremta profunda en la Marina Alta.

Vida quotidiana

La vida diària en Daniya transcorria entre la ciutat, el mercat, els tallers i els espais de cult i sociabilitat. La ciutat reunia a comerciants, artesans, llauradors, mariners i funcionaris, tots ells integrats en un teixit urbà dinàmic. Com en altres ciutats andalusies, la rutina combinava el treball, la religió, l'intercanvi comercial i la convivència veïnal.

Els barris de la ciutat i els arravals organitzaven eixa vida comuna entorn a la proximitat, l'abastiment i l'especialització d'oficis. El port, el soc i les zones residencials es complementaven per a sostindre una ciutat que depenia tant de la mar com del camp.

Artesania

L'artesania va tindre un paper fonamental en l'economia urbana. Daniya contava en tallers vinculats a la construcció naval, el treball del metal, la ceràmica, els teixits i altres oficis necessaris per a la vida quotidiana i per al comerç.

Eixa producció no es llimitava al consum local: part d'ella s'integrava en rets d'intercanvi més àmplies que conectaven la ciutat en atres places del Mediterràneu.

L'especialisació artesanal reforçava l'autonomia econòmica de la ciutat i contribuïa al seu prestigi. En una societat urbana com la de Daniya, els artesans no eren actors secundaris, sino peces clau del funcionament general de la ciutat.

Agricultura i rec

Junt a la mar, el camp va ser essencial. L'agricultura de l'època andalusí es recolzava en sistemes de rec avançats, en séquies, nòries, canals i aljubes que permetien aprofitar millor l'aigua i augmentar la productivitat. En l'entorn de Dénia i la Marina Alta, esta organisació del territori va favorir el cultiu d'hortes, frutals i atres productes adaptats al clima mediterràneu.

L'introducció i perfeccionament d'estes tècniques va transformar el paisatge. La relació entre ciutat i horta va ser estreta: Daniya depenia del seu entorn agrícola per a alimentar-se, pero també irradiar coneiximent tècnic i organisació cap a la comarca. Eixa combinació de ciutat, rec i cultiu explica una part important de la seua prosperitat.

Influència en la Marina Alta

L'influència cultural de Daniya es va deixar sentir en força en la Marina Alta. El seu paper com a capital, port i centre de poder va convertir a la ciutat en referència política i econòmica per al territori circumdant. Des d'ella es varen difondre models d'organisació urbana, tècniques agràries i formes de vida que varen marcar durant sigles el paisatge humà de la comarca.

Eixa herència no va desaparéixer en la caiguda de la taifa ni en la conquesta cristiana. Part de l'organisació del territori, dels sistemes de rec i de la pròpia memòria del paisatge tenen raïls en aquella etapa andalusí. La empremta de Daniya segueix present en la relació entre la ciutat, l'horta i la mar.

Llengua i administració

La llengua d'us en Daniya era l'àrap, tant en l'administració com en la cultura escrita i en bona part de la vida pública. Com a centre de poder islàmic, la ciutat participava d'una tradició administrativa complexa, en funcionaris, notaris, juristes i rets de comunicació lligades al món andalusí.

L'administració no solament organisava el territori, sino que també transmetia una cultura urbana comuna a atres ciutats del-Ándalus. Eixa unitat llingüística i burocràtica facilitava els intercanvis, el comerç i la circulació de sabers. Daniya formava aixina partix d'un espai cultural ampli, en el que llengua, religió i poder estaven estretament vinculats.

Una societat de frontera i d'intercanvi

Daniya va ser una societat de frontera en el millor sentit del terme: un lloc a on es varen trobar la mar i la terra, el comerç i l'agricultura, l'administració i la vida popular, la cultura àrap i les realitats locals de la Marina Alta. Eixa mescla explica la seua riquesa històrica i l'intensitat del seu llegat.

La conquesta cristiana

La conquesta cristiana va obrir una etapa decisiva en l'història de Dénia. Despuix de la seua incorporació a l'òrbita de la Corona d'Aragó, l'antiga Daniya islàmica va deixar arrere la seua condició de capital taifa per a convertir-se en una vila fortificada de frontera, somesa a noves estructures polítiques, jurídiques i socials. El canvi no va borrar el passat andalusí, però sí ho reordenà baix un nou poder.

Integració en la Corona d'Aragó

La conquesta de Dénia s'inscriu en l'alvanç de Jaume I pel territori valencià. Les fonts recorden que la ciutat va ser presa el 11 de maig del 1244, en un procés que va combinar pressió militar, negociacions i estratègies d'ocupació pròpies de l'expansió aragonesa.

A partir de llavors, Dénia va quedar integrada en el sistema polític de la Corona d'Aragó i vinculada al nou regne cristià de València.

El canvi va ser profund. La vila va passar de ser una ciutat islàmica a una població cristiana organitzada segons criteris feudals i repobladors. El poder es va concentrar en el castell, que es va convertir en núcleu defensiu i administratiu.

La ciutat, ademés, va ser reorientada cap a una lògica de frontera, en una població cristiana reduïda a l'espai fortificador i una majoria musulmana encara present en l'entorn rural.

Transformacions posteriors

La nova Dénia cristiana va sofrir una forta reordenació urbana. L'antiga capital va quedar en part arrasada, reutilisada o transformada, i la població es va reagrupar entorn a la fortalea.

En el temps, la vila cristiana va ser ocupant el alcassaba del castell i consolidant un nou centre de poder, més reduït però millor defés.

Jaume I va otorgar furs i privilegis a la vila, i en 1245 es varen establir normes que varen favorir el seu repoblament i organització.

L'activitat comercial i el control del port varen seguir sent importants, encara que baix una nova administració. L'espai urbà va deixar de respondre a la lògica de la taifa i va passar a adaptar-se a les necessitats del nou orde cristià.

Continuïtat del llegat islàmic

Pese a la conquesta, la empremta islàmica no va desaparèixer. Varen persistir estructures urbanes, elements defensius, traçats de carrers, formes d'ocupació del territori i, en molts casos, poblacions mudéixars que varen mantindre durant anys la seua presència en la comarca.

L'història de Dénia cristiana no pot entendre's sense eixe substrat previ.

Inclús alguns restants arqueològics i documentals permeten vore com la ciutat cristiana es va edificar sobre capes anteriors, reutilisant materials i aprofitant l'organització espacial heretada.

La continuïtat va ser, per tant, tan important com la ruptura. Dénia va canviar de senyoriu, de llengua oficial i de sistema polític, però no va perdre del tot la memòria material del seu passat andalusí.

Una ciutat de frontera

Des de la conquesta, Dénia es va convertir en una ciutat de frontera, vigilada pel seu castell i condicionada per la proximitat de territoris encara islàmics. Eixa situació va marcar el seu desenvolupament durant sigles.

La fortalea no solament protegia la població, sino que també simbolisava la nova autoritat cristiana sobre un espai abans dominat per la taifa.

Aixina va començar una nova etapa històrica: la d'una Dénia cristiana que, sense renunciar a la seua vocació marítima ni al seu valor estratègic, va assumir una identitat distinta.

La ciutat va seguir sent important, però ja baix els còdics de la Corona d'Aragó i del regne de València.

Conclusió

El llegat andalusí en la Dénia actual

La Dénia d'hui no pot entendre's sense el seu passat andalusí. La ciutat conserva, baix el seu traçat urbà i la seua memòria històrica, les emprentes de Daniya: una forma d'organització de l'espai, una relació estratègica en la mar i una identitat construïda durant sigles a partir de la trobada entre cultures. L'influència urbanística segueix sent visible en la relació entre el castell, l'ala i el front marítim, una disposició heretada de la ciutat islàmica que va condicionar el creixement posterior. També la toponímia i la documentació històrica recorden eixe oríge, de la mateixa manera que la pervivència de noms, llocs i referències vinculades a l'antiga ciutat.

Les emprentes arquitectòniques muralles, restants de la ciutat, estructures defensives i vestigis arqueològics dispersos per la ciutat formen part d'un patrimoni que no és solament monumental, sino també històric i social. Dénia conserva capes successives d'ocupació, pero l'etapa andalusí segueix sent una de les més determinants per a explicar la seua forma i la seua personalitat. Eixe llegat no viu únicament en la pedra. Viu en la manera de llegir la ciutat, en l'investigació arqueològica, en la valorització del paisatge històric i en la consciència de que Dénia va ser, durant sigles, un enclavament clau del Mediterràneu islàmic. Per això, parlar del passat andalusí no és mirar a una època tancada, sino reconèixer un dels fonaments més profunds de la Dénia contemporànea.

Pedro Fuentes Caballero

Acadèmic de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana corresponent per Dénia

President de l'Associació Cultural Roc Chabàs de Dénia

La llengua utilitzada en este escrit es la oficial de la valenciana (Normes d'El Puig).

El Noguera de Dénia, d'una barraca junt a la mar a un referent familiar de la gastronomia mediterrànea

L'història del Noguera arranca a finals dels anys 50 o inicis dels 60, quan el lloc no era encara un complex turístic, sino una casa junt a la mar situada en una zona de terreny separat, en escassa capacitat agrícola, a on a penes prosperaven melons d'Alger i raïm moscatell.

Segons la memòria familiar recollida en la seua web, Rosa i Juanito vivien allí i, a partir d'una idea casi casual, varen acabar convertint aquella casa en un negoci d'hostaleria. Eixe relat fundacional és molt valiosos perquè explica el caràcter de l'establiment: no va nàixer com un hotel pensat per al turisme de masses, sino com una iniciativa familiar, lligada a la vida quotidiana de la costa deniera i a la cuina de proximitat.

En el temps, la menuda barraca inicial va ser creixent fins a convertir-se en un restaurant, i més avant es va afegir un hostel en la planta superior en els anys setanta.

Tres generacions junt a la mar

La trayectòria del Noguera reflectix una continuïtat familiar poc comuna. Les fonts localisades parlen de tres generacions de la família al front del projecte, en una evolució constant pero sense perdre l'idea original d'hostalitat, proximitat i cuina marinera. En l'etapa més recent, el negoci s'ha modernisat i reformat, pero mantenint l'essència d'estar “a peu de mar”, en un terrat que es presenta com un dels seus grans valors i en una relació molt directa en el paisatge de Dénia.

De casa humil a hotel consolidat

El canvi més important va aplegar en la transformació de l'establiment en hotel i la renovació profunda del complex.

L'història oficial de l'hotel explica que el negoci va ser evolucionant en el pas del temps, incorporant servicis, reformant instal·lacions i adaptant-se a noves formes de viajar i de menjar, sense renunciar al territori ni al tracte propenc.

En l'informació publicada per premsa local es destaca que, en la seua etapa actual, el restaurant i l'hotel han sabut conservar una filosofia basada en la sostenibilitat, el respecte al mig ambient, la proximitat i el conte del client. Eixe enfocament ha permés que el Noguera es consolide com un lloc molt reconegut per els qui busquen una experiència mediterrànea completa: estage tranquil, vistes a la mar i cuina basada en el producte local.

Cuina marinera i producte local

La cuina del Noguera està clarament vinculada al litoral de Dénia. En la seua oferta destaquen els arrossos, les paelles, els peixos a la brasa, la gamba roja de Dénia, els productes de la baia i els ingredients de l'horta mediterrànea.

També apareix de forma recurrent l'idea d'una cuina de temporada, oberta a la brasa de nit i als arrossos al migdia, en un equilibri entre tradició i actualització culinària. Eixe model gastronòmic encaixa molt be en l'identitat de Dénia com a ciutat creativa de la gastronomia i com a territori a on la mar i l'horta s'han entés sempre com a rebost complementari. El Noguera ha sabut convertir eixa identitat local en un producte coherent, reconeixible i durador.

La memòria en imàgens

Un dels elements més interessants de la seua història és l'existència d'una memòria visual que documenta l'evolució del negoci. La premsa local ha publicat fotografies històriques dels començos de la família Noguera, i eixos materials ajuden a entendre millor la transformació del lloc: de casa modesta junt a l'arena a hotel-restaurant consolidat front a la mar.

Eixa evolució no és solament arquitectònica o empresarial, sino també cultural. El Noguera forma part d'una manera d'entendre l'hostaleria molt vinculada a Dénia: famílies que creixen junt a la costa, negocis que naixen de la cuina casera, i una progressiva professionalització sense ruptura en l'identitat d'orige.

Un enclavament d'ensomi en Els Marines

L'emplaçament del Noguera, en Els Marines, és part essencial de la seua història. La premsa ho descriu com un lloc privilegiat, literalment a uns passos de la vora, en una dels terrats més espectaculars de la costa deniera.

Eixe vincle en la mar no és decoratiu: explica la seua cuina, la seua atmosfera, el seu ritme i el seu lloc dins del mapa sentimental i gastronòmic de Dénia.

EL NOGUERA DE DÉNIA

*d'una barraca junt a la mar
a un referent familiar de la*
GASTRONOMIA MEDITERRÀNEA

1940

1950

1960

1970

1980

*Tradicció
Qualitat
Familiaritat
Hospitalitat*

**NOGUERA
DÉNIA**

